

De West-Indische Gids
Achste Jaargang 1927

**Een vergeten hoofdstuk uit de geschiedenis van het
Curaçaosche circulatiebankwezen**

Door

J. van Ettinger

Bibliothèque Linguistique Americaine, Tom. VIII, pp. 166—240. According to D. G. Brinton, the author of this work was not Schumann but Theodore Shultz.

T. Shultz, *The Acts of the Apostles translated into the Arawack Tongue*, New York, 1850. Published by the American Bible Society. The original was written in 1802.

M. D. Teenstra, *De Landbouw in de Kolonie Suriname*, Groningen, 1835. Arawak vocabulary on pp. 164 and 165 of Tweede Deel.

Arlington, Mass., U. S. A.

EEN VERGETEN HOOFDSTUK UIT DE GESCHIEDENIS VAN HET CURAÇAOSCHE CIRCULATIEBANKWEZEN

DOOR

J. VAN ETTINGER

Medio Juli 1925 diende de Gouverneur van Curaçao bij den Kolonialen Raad een voorstel in tot vervanging van het vigeerend reglement van de Curaçaosche Bank (P. B. 1907, No. 9) door een nieuwe regeling (Zittingjaar 1925—1926-5, Nos. 1 en 2). Eerst einde September d.a.v. bracht de Koloniale Raad zijn Voorloopig Verslag uit (Zittingjaar 1925—1926-5, No. 3). Het antwoord van den Gouverneur liet eveneens op zich wachten en toen begin November 1925 eindelijk de Memorie van Antwoord (Zittingjaar 1925—1926-5, No. 4) verscheen, bleek hieruit, dat het voorstel tot herziening van het reglement der Curaçaosche Bank op verzoek van den Minister van Koloniën werd teruggenomen ¹⁾. Bij de Regeering bestond — zoo werd medegedeeld — het voornemen om op het voetspoor van de regelingen voor de Nederlandsche en Java'sche circulatiebanken ook de inrichting en de werkkring van de circulatiebanken in Suriname en Curaçao bij de wet te regelen.

Dit feit, het intrekken van een door het Bestuur van Curaçao gedaan voorstel tot ingrijpende herziening van de regeling van het circulatiebankwezen op grond van een verzoek van het Opperbestuur, heeft zich met geringe wijzigingen eveneens voorgedaan in het begin van de zeventiger jaren van de vorige eeuw.

¹⁾ Van de intrekking werd mededeeling gedaan door den Voorzitter van den Kolonialen Raad in de vergadering van 2 November 1925 (Zittingjaar 1925—1926, Notulen No. 10).

Na een oorlog van eenigen omvang en duur doet zich gewoonlijk een drang naar oprichting van nieuwe ondernemingen en uitbreiding van bestaande gevoelen. In bijzonder sterke mate heeft dit verschijnsel zich geopenbaard na het eindigen van den jongsten wereldoorlog. Ook na den Fransch-Duitschen oorlog brak eene echte Gründer-periode aan, niet alleen in de bij den oorlog betrokken rijken, maar ook in de aangrenzende landen. Die stichtingsdrang deed zich zelfs tot in de Antillen gevoelen. Bij koloniale verordening van 18 Juli 1873 werd aan Mozes Anker, John Leighton en Marc A. Schaffenburg, allen te Londen, voor den tijd van 25 jaren octrooi verleend voor de oprichting van eene nieuwe circulatiebank op Curaçao. Van de drie oprichters was Mozes Anker tijdelijk in de kolonie gevestigd; hij was n.l. directeur van de Aruba Island Gold Mining Company te Londen. Deze maatschappij had in 1868 de mijnconcessies op Aruba, in 1867 aan I. Isola voor 25 jaar verleend, van dezen overgenomen en heeft van 1868 tot 1881 met afwisselend geluk het onderzoek naar goud en koper op Aruba voortgezet. Volgens het octrooi zou de instelling — evenals de bestaande Gouvernementsbank Curaçaosche Bank genoemd — voor 25 jaren naast de Gouvernementsbank het monopolie van bankbiljettenuitgifte hebben. De Hoofddirectie zou gevestigd worden te Amsterdam, Londen, Parijs, Weenen, Berlijn, Hamburg of Bremen, bij de statuten nader te bepalen. Te Willemstad zou eene Directie worden geplaatst. De bankbiljetten mochten alleen in omloop worden gebracht op de eilanden van het Gouvernement Curaçao. Het kapitaal zou f 1.800.000.— bedragen, ten volle gestort. Toezicht zou worden uitgeoefend door een door den Gouverneur te benoemen Controleur, wiens bezoldiging ad f 5000.— 's jaars ten laste van de Bank zou komen.

De werkring der instelling omvatte het disconteeren van wisselbrieven en ander handelspapier; het koopen, verkoopen en afgeven van wisselbrieven; het beleenen van goederen, munt, enz.; handel in goud, zilver, enz.; leenen van gelden op persoonlijke zekerheid; ontvangen van gelden in rekening-courant en in eigenlijk gezegde be-

waargeving. Aan de Bank was verboden: credieten in blanco te verleen, deel te nemen aan handels- en nijverheidsondernemingen, het koopen van effecten, vaste goederen en waren, het schieten van gelden op hypotheek of onder scheepsverband.

Er mochten geene lagere biljetten dan f 5.— worden uitgegeven; de uitgifte van biljetten beneden f 10.— mocht f 2000.— niet te boven gaan. De totale uitgifte mocht hoogstens f 1.200.000.— beloopt. De biljetten waren op vertoon tegen specie inwisselbaar. Ter verzekering van de inwisseling der bankbiljetten moest de Hoofddirectie bij De Nederlandsche Bank te Amsterdam een bedrag aan Nederlandsche, Amerikaansche of Engelsche Staatsschuld deponeeren gelijkstaande met het bedrag der uitgegeven bankbiljetten. De Bank moest te allen tijde een bedrag van f 300.000.— aan goud en zilver, munt en muntmateriaal voorradig hebben. De Controleur teekende de bankbiljetten mede, onderzocht elk kwartaal de boeken der bank en kon opheldering omtrent den stand der operatiën vragen. De Hoofddirectie zoowel als de Directie zouden aan den Gouverneur en de Regeering in Nederland alle verlangde inlichtingen moeten verstrekken.

In den Kolonialen Raad vond het voorstel over het algemeen veel bijval. Alleen het lid B. Jesurun jr., tevens lid van den Raad van Bestuur, was er tegen; hij vreesde van de oprichting der voorgestelde bank groot nadeel voor de bestaande, goedwerkende, aan de koloniale kas voordeelen afwerpende Gouvernementsbank; de z.i. te vreezen mededinging en naijver tusschen beide banken zou tot lichtvaardige credietgeving en toomeloze speculatie lijden.

De Minister van Koloniën Fransen van de Putte (1872—1874) vroeg over het bewuste plan de meening van de Directie van De Nederlandsche Bank. Het advies was zeer ongunstig. Door de tegen specie inwisselbare biljetten van de nieuwe bank toe te laten, zou de eenheid van munt verbroken worden en zouden de biljetten van de Gouvernementsbank nog meer deprecieeren. Eerst zou de Regeering de bestaande bank van genoegzame specie moeten

voorzien ter inwisseling harer biljetten en pas daarna zou de oprichting van een particuliere circulatiebank mogelijk zijn zonder groote verwarring in het geldwezen te veroorzaken. Het sedert 1863 bij de Bankwet in Nederland gehuldigde beginsel van ééne circulatiebank voor Nederland moest voor het kleine Curaçao in nog hoogere mate gelden. Twee circulatiebanken naast elkaar op een beperkt gebied zou tot eene heillooze concurrentie leiden. Beter ware het de Gouvernementsbank te hervormen of deze af te schaffen en door eene particuliere circulatiebank te vervangen. De waarborgen (specievoorraad van f 300.000, effectendepôt = bankbiljettenemissie) waren van dien aard, dat de rentabiliteit van de op te richten instelling hoogst twijfelachtig was. Het kapitaal van f 1.800.000. kwam voor de kleine kolonie veel te groot voor. Verstreking van gelden op persoonlijke zekerheid leek eene te gevaarlijke operatie. Kortom de Directie van De Nederlandsche Bank vreesde, dat door de nieuwe bank de handel in overspannen, ongezonder toestand zou geraken. Verder had zij bezwaar tegen toekenning aan vreemdelingen van een zoo ver reikend privilege. De vestiging van de Hoofddirectie zou in het buitenland kunnen zijn. Stichting van eene particuliere circulatiebank voor Curaçao door Nederlanders zou gedurende 25 jaar als uitgesloten kunnen worden beschouwd.

Hoewel in verschillende opzichten geen bezwaar hebbende tegen de oprichting van de voorgenomen bankinstelling meende Minister Fransen v. d. Putte toch nog nadere inlichtingen aan den Gouverneur te moeten vragen. Het antwoord van den Gouverneur bracht geene nieuwe gezichtspunten. Hij achtte een kapitaal van f 1.800.000. voor den sterk toenemenden handel van Curaçao niet te groot. De Gouvernementsinstelling was eigenlijk geen bank, hield zich slechts met enkele operatiën bezig en zou met haar gering kapitaal en beperkte bankbiljettenemissie niet in concurrentie treden met de nieuwe bank. De be raadslagingen in den Kolonialen Raad waren z.i. samen te vatten in dit oordeel: „Wat is beter, de Kolonie zonder „eene circulatiebank te laten, gesteld dat daaraan be-

„hoeft is of mede te werken tot de oprichting eener zoo- „danige instelling al zij het door vreemdelingen? Beter „vreemdelingen dan niemand”.

Dit antwoord deed De Nederlandsche Bank niet van meening veranderen en na ingewonnen advies van den Raad van State gaf Minister van Golstein (1874—1876) de Kroon in overweging de bewuste koloniale verordening te vernietigen. De vernietiging vond plaats bij Koninklijk besluit van 1 November 1874, No. 29, en wel op de volgende gronden:

1o. De landaard en de woonplaats van de oprichters doen het waarschijnlijk achten, dat de Hoofddirectie gevestigd zal worden te Londen, Parijs, Weenen, Berlijn, Hamburg of Bremen. De vennootschap zal dus beheerscht worden door de wetten van het vreemde land, waar zij gevestigd is. Zij krijgt zodoende gelegenheid hare statuten zoodanig te wijzigen, dat afgeweken wordt van de oorspronkelijke voorwaarden, waaronder de vergunning is verleend. Het toezicht van den Controleur kan dit niet voorkomen. Ernstige verwikkelingen kunnen hierdoor ontstaan.

2o. Zelfs de vestiging van de Hoofddirectie te Amsterdam zou bezwaar opleveren. Het is toch wenschelijk, dat de Hoofddirectie van eene bank haar domicilie daar heeft, waar de instelling hare operatiën uitoefent.

3o. Aan eene verbetering van het bankwezen in de kolonie Curaçao behoorde eene hervorming van het muntwezen vooraf te gaan. Het verleen van een feitelijk monopolie aan de ontworpen bank voor den tijd van 25 jaar zou het hervormen van het munt- en bankwezen gedurende dat tijdvak verhinderen.

4o. Het ter leen verstrekken van gelden op persoonlijke zekerheid behoort niet tot den werkkring van eene circulatiebank en kan daarenboven tot groot misbruik leiden.

Zoo was de eerste poging om eene nieuwe circulatiebank op Curaçao te vestigen mislukt. ondanks het feit, dat de oprichters — of waarschijnlijk het koloniaal bestuur — het ontwerp-octrooi opgesteld hadden naar het voorbeeld van het octrooi van 1864 van De Surinaamsche Bank,

welker Hoofddirectie eveneens buiten de kolonie is gevestigd. Ongelukkigerwijze was de toenmalige Regeering met dezen min eigenaardigen toestand bij De Surinaamsche Bank weinig ingenomen en viel daarom een beroep van de heeren Anker c.s. op dit antecedent allesbehalve in goede aarde.

BOEKBESPREKING

1°. Dr. ERNST VATTER. *Seltene amerikanische Ethnographica im Städtischen Völkermuseum zu Frankfurt a.M.* In de „Abhandlungen zur Anthropologie, Ethnologie und Urgeschichte“, Deel II, Feestgeschrift ter viering van het 25 jarig bestaan van het „Frankfurter Gesellschaft für Anthropologie, Ethnologie und Urgeschichte“. Met 21 platen en 78 fig. in den tekst. Frankfort, H. Bechhold en H. L. Brönnner, 1925. Prijs 30 Mark. In 4°.

2°. HANS STADEN. *Wahrhaftige Historia und Beschreibung einer Landschaft der wilden, nacketen, grimmigen Menschenfresserleuten in der Neuen Welt* (enz.). Faksimile-uitgave naar de eerste uitgaaf van 1557. Met 57 houtsneden, kaart en portret, en een toelichting van Prof. Dr. R. Wegner. Frankfort, Wüsten en Co., 1925. Prijs 8 Mark. In 8°.

Dr. Ernst Vatter, die het in Augustus 1924 te 's-Gravenhage gehouden 21ste Amerikanisten-Congres bijwoonde, heeft in het bovenvermelde feestgeschrift een aantal zeldzame, van amerikaansche volken afkomstige voorwerpen beschreven, die reeds lang te Frankfort aan de Main aanwezig, in 1904 van het geschiedkundig museum aldaar verhuisden naar het 25 jaar geleden door wijlen Prof. Bernhart Hagen — hier te lande o.a. bekend door zijn werk over de Orang Kubu op Sumatra — te Frankfort gestichte volkenkundig museum. Onder de naar het laatstgenoemde museum overgebrachte voorwerpen zijn er enkele uit Suriname, geschenken, zegt dr. V.: „einer Frau Excellenz von Panhuys aus dem Jahre 1823, vielleicht der Gemalin des damaligen Gouverneurs in Surinam“. Elders noemt hij: „Frau Generalin von Panhuys“, die van de door haar afgestane voorwerpen, die ook van plant- en dierkundigen aard zijn, een lijst of beschrijving heeft op-